

THỜI ĐẠI MỚI TRONG GÓC SÂN VÀ KHOẢNG TRỜI CỦA TRẦN ĐĂNG KHOA

NGUYỄN VĂN BAO *

Tóm tắt: Góc sân và khoảng trời là tập thơ rất thành công của nhà thơ thiếu nhi Trần Đăng Khoa. Làm nên thành công đó là vì Trần Đăng Khoa đã đưa vào thơ một cách tự nhiên những cái mới của thời đại mới. Đó là cuộc sống mới, cuộc sống của nền cộng hòa, dân chủ, là những con người mới, những con người có tình yêu quê hương đất nước, tự chủ, tự giác lao động, học tập và chiến đấu hết mình để xây dựng quê hương, góp phần vào cuộc chiến đấu giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước.

Từ khóa: Thời đại mới, cuộc sống mới, con người mới, Góc sân và khoảng trời.

Abstract: *The yard corner and sky interval* is a great successful poetry book by children poet Tran Dang Khoa. To get that success due to the fact that Tran Dang Khoa has brought renewals of his new era into his poetry naturally. They consist of new lives (lives of the republic, democracy), and renovators with love for fatherland and country, self-control, self-conscious in work, studying and fighting their best in order to establish a country, as well as, contribute to war liberate the South, unit country.

Keywords: New age, new life, renovator, *The yart corner and sky interval*.

1. Đặt vấn đề

Góc sân và khoảng trời, tập thơ đầu tay của nhà thơ thiếu nhi Trần Đăng Khoa có sức hấp dẫn đặc biệt với bao thế hệ thiếu nhi Việt Nam và thế giới. Cho đến nay, sau hơn 50 năm kể từ lần đầu được xuất bản, tập thơ đã được in và tái bản nhiều lần (Riêng ở Việt Nam, tập thơ đã được tái bản tới hơn 50 lần). Có sức thu hút lớn đối với bạn đọc như vậy là bởi *Góc sân và khoảng trời* có một nội dung phong phú và đặc sắc. Đó là nội dung về một thời đại mới với cuộc sống mới và những con người mới.

2. Nội dung

2.1. Thời đại và thời đại mới ở Việt Nam

“Thời đại” là một khái niệm thuộc phạm trù chính trị học. “Thời đại” là một khái niệm khoa học để phân kỳ lịch sử xã hội, phân biệt những nấc thang phát triển xã hội loài người. Tuy nhiên, các ngành khoa học khác nhau, tùy quan niệm, người ta có các tiêu chí khác nhau để bổ sung khái niệm. Theo quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, cơ sở để phân chia thời đại lịch sử là các hình thái kinh tế xã hội. Theo Ăngghen, mọi thời đại lịch sử sản xuất kinh tế và cơ cấu xã hội - cả hai cái đó tạo thành cơ sở của lịch sử chính trị và lịch sử tư tưởng trong mỗi thời đại. Mỗi thời đại đều có các hình thái kinh tế - xã hội tương ứng. Trong mỗi hình thái xã hội có giai cấp thì đều có một giai cấp giữ vai trò thống trị đứng ở vị trí trung tâm của xã hội. Xã hội nào mà giai cấp tiên tiến, có vai trò tập hợp các lực lượng xã hội,... đứng ở vị trí trung tâm sẽ góp phần thúc đẩy nhanh xã hội phát triển,... Theo chủ nghĩa Mác - Lênin thì xã hội loài người đã trải qua các hình thái xã hội: Công xã nguyên thủy, phong kiến, tư bản chủ nghĩa và xã hội xã hội chủ nghĩa,... Khi ta nói thời đại mới là ta nói tới thời đại có sự tiến bộ vượt bậc hơn hẳn thời đại trước đó. Đó là thời đại có quan hệ sản xuất mới được hiện ra cụ thể bằng cuộc sống mới và có giai cấp làm chủ là giai cấp tiên tiến của thời đại.

Ở Việt Nam, theo các nhà sử học thì thời kỳ hiện đại được tính từ 1858, thời điểm thực dân Pháp nổ súng đánh phá Đà Nẵng, mở đầu cuộc xâm lược Việt Nam. Nhưng nói tới thời đại mới thì theo Nguyễn Văn Long: “Cách mạng tháng

* TS - Khoa Khoa học Xã hội, Trường Đại học Tây Bắc; Email: baodhtb@gmail.com

Tám năm 1945 là khởi đầu thời đại mới trong lịch sử dân tộc ta” [1, tr.147]. Ở thời đại mới, Việt Nam đã thay đổi hoàn toàn cơ cấu xã hội: từ một nước phong kiến nửa thuộc địa đã *Rũ bùn đứng dậy sáng lòa* (Nguyễn Đình Thi), thành một nước “dân chủ, cộng hòa”, từ những người dân bị áp bức với hai tầng phong kiến, để quốc với hai bàn tay trắng thành một người dân của một nước “Việt Nam độc lập” để *Chúng ta là chủ của mình từ đây* (Tố Hữu).

Trước Cách mạng tháng Tám 1945, nhiều nhà văn, nhà thơ đã dự cảm một thời đại mới sẽ đến với Việt Nam, đó là thời đại với một chế độ: *Không vua, Không quan/Không hạng người ô uế/ Không hạng người nô lệ/Sống coi cút lăm than* (Lão đầy tớ - Tố Hữu). Sau Cách mạng tháng Tám, hình ảnh thời đại mới vào trong thơ ca ngày càng nhiều với cả cuộc sống mới và con người mới. Đó là thời đại của *Gió lộng* (Tố Hữu), của *Trời mỗi ngày lại sáng, Đất nở hoa, Bài ca cuộc đời* (Huy Cận), *Từ thung lũng buồn ra cánh đồng vui, Ánh sáng và phù sa* (Chế Lan Viên),... Đó là thời đại mà cơ cấu xã hội Việt Nam đã khác, vị thế đất nước và con người Việt Nam mới càng khác xưa. Một thời đại độc lập, dân chủ, có vị thế trên trường quốc tế, người dân suy nghĩ và hành động với nhận thức mới, hành động mới trên một tinh thần của người làm chủ xã hội, làm chủ cuộc đời. Đó chính là thời đại của những cuộc sống mới, những con người mới.

2.2. Thời đại mới trong “Góc sân và khoảng trời”

Góc sân và khoảng trời được in lần đầu năm 1968 với 52 bài và năm 1973 in lần hai bổ sung thêm thành 66 bài. Đây là tập thơ đầu tay của Trần Đăng Khoa được sáng tác từ lúc mới tám tuổi và sau hai năm khi tròn mười tuổi tập thơ đã hoàn thành. Trần Đăng Khoa sinh ra và lớn lên khi thời đại mới đã thiết lập. Không phải trần trờ, nhận thức lại như những nhà văn trước Cách mạng, không khí thời đại cứ thế ùa về trong nhận thức, trong cách cảm, cách nghĩ của Trần Đăng Khoa. Và tất cả những cái thu nhận được ấy lại hiện diện trong những bài văn, bài thơ mà ông sáng tác. Đó chính là hình ảnh cuộc sống mới và những con người mới trong thời đại mà Trần Đăng Khoa được sống và chứng kiến. *Góc sân và khoảng trời*, tập thơ đầu của ông đã thể hiện rất rõ những nội dung đó để góp phần to lớn tạo nên sự thành công của tập thơ.

2.2.1. Cuộc sống mới trong “Góc sân và khoảng trời”

Như trên đã nói, cuộc sống mới đã đến với miền Bắc xã hội chủ nghĩa từ 1954. Đó là cuộc sống của quan hệ sản xuất mới. Trong xã hội không còn vua quan, không còn quan hệ chủ - tớ mà là cuộc sống của nền cộng hòa, dân chủ. Dưới con mắt của Trần Đăng Khoa, cuộc sống mới là sự bình đẳng giữa nhân dân với lãnh tụ, là cuộc sống tự do, làm chủ, đầy sáng tạo, đầy yêu thích của mỗi con người trên các lĩnh vực của mình. Trong bài *Cây bàng*, Trần Đăng Khoa viết:

Thấy cả Bác Hồ về làng

Cũng ngồi ở gốc cây bàng của em.

Hay bài *Ảnh Bác Hồ*:

Ngày ngày Bác mỉm miệng cười

Bác nhìn chúng cháu vui chơi trong nhà.

Một vị lãnh tụ gần gũi, bình đẳng với nhân dân, gần gũi thân thiện với nhân dân, chỉ có một xã hội bình đẳng của nền cộng hòa mới có cuộc sống như vậy. Đó là một cuộc sống mới, một xã hội mới mà trước đó thời thực dân, phong kiến không bao giờ có được. Không chỉ bình đẳng, gần gũi, lãnh tụ tối cao của dân tộc Việt Nam dưới cách nhìn của Trần Đăng Khoa còn là người thấu hiểu, là trách nhiệm với toàn dân kể cả con trẻ:

Em nghe như Bác dạy lời

Cháu ơi đừng có chơi bời dâu xa

Trồng rau, quét bếp, đuổi gà

Thấy tàu bay Mỹ nhớ ra hầm ngồi

(*Ảnh Bác Hồ*)

Trần Đăng Khoa biết: *Bác lo bao việc trên đời/ Ngày ngày Bác vẫn mỉm cười với em.* Và cũng như bao người dân Việt Nam:

Hằng ngày chúng cháu rất mong

Bác vui, Bác khỏe là lòng cháu vui

(*Đất trời sáng lắm hôm nay*)

Hóa ra không chỉ có lãnh tụ quan tâm tới nhân dân, tới con trẻ mà cuộc sống ấy có cả sự quan tâm, thấu hiểu của mọi tầng lớp nhân dân với vị lãnh tụ vô cùng kính yêu của mình. Một xã hội như vậy đến ngay cả thời Nguru, Thuần cũng không có

được. Một xã hội cộng hòa thực sự mới có những quan hệ bình đẳng tốt đẹp. Đây chính là lý do để cuộc sống mới đi vào tâm hồn thơ của một em thiếu nhi nhỏ bé một cách hồn nhiên để rồi lại từ đó vào thơ một cách tự nhiên như vậy. Đó chính là tiếng nói khẳng định sự tốt đẹp của cuộc sống mới và đó cũng chính là điều làm nên thành công cho thơ Trần Đăng Khoa nói chung và tập thơ *Góc sân và khoảng trời* nói riêng.

Góc sân và khoảng trời không chỉ nói tới quan hệ của nhân dân với lãnh tụ mà còn nói đến tất cả các mối quan hệ của cuộc sống. Ở lĩnh vực nào ta cũng thấy cuộc sống bình đẳng, dân chủ, những yếu tố tạo cho con người làm việc với một tinh thần trách nhiệm, tinh thần của những người công dân đúng như Tố Hữu từng viết: *Chúng ta là chủ của mình từ đây*. Cuộc sống mới không chỉ có làm chủ cho riêng mình mà là làm chủ trong mối quan hệ bình đẳng để cùng nhau chung sức đi vào sản xuất lớn, hiện đại. Tố Hữu đã từng viết: *Những ruộng đồng đã xóa sạch những bờ ngăn/ Như mặt người tươi giãn nở những đường nhãn*. Trong *Góc sân và khoảng trời*, cuộc sống mới hiện lên cũng có *Cây lúa mau xanh/ Ruộng rộng thênh thênh (Máy cày xình xịch)* và không những chỉ đổi thay trong quan hệ giữa người với người mà còn là những hình ảnh đổi thay về công cụ sản xuất, hình thức sản xuất mới. Hình ảnh chiếc máy cày chạy trên đồng ruộng thể hiện công cuộc sản xuất hiện đại:

Máy cày xình xịch

Về đồng làng em

Máy hát cả đêm

Mắt không chịu ngủ.

(*Máy cày xình xịch*)

Không quá nhiều những lời nói ca ngợi cuộc sống mới mà chỉ bằng những hình ảnh sinh động, chân thực về cuộc sống lao động sản xuất, chiến đấu của miền Bắc những năm sáu mươi của thế kỷ 20, Trần Đăng Khoa đã cho người đọc thấy được một cuộc sống mới sôi động, dân chủ, cuộc sống mà con người đã làm chủ tất cả mọi lĩnh vực của cuộc sống và chính họ luôn có trách nhiệm với mọi lĩnh vực đó. Đây chính là những nội dung tạo cho thơ ông có sức cuốn hút lớn không chỉ đối với những em thiếu nhi cùng trang lứa, những người Việt Nam mà đối với nhiều người trên thế giới.

2.2.2. Con người mới trong “Góc sân và khoảng trời”

Văn học phản ánh cuộc sống. Trung tâm cuộc sống là con người. Cuộc sống mới trong thơ Trần Đăng Khoa gắn liền với những con người mới. Con người mới của những năm sáu mươi thế kỷ trước được định nghĩa là con người yêu quê hương đất nước, yêu cuộc sống xã hội chủ nghĩa, căm thù quân xâm lược, ghét bỏ cái cũ lạc hậu, hy sinh hết mình để bảo vệ cái mới để xây dựng xã hội mới, đấu tranh giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước. Văn học Việt Nam từ 1954 đến 1975 không thiếu những hình tượng thể hiện con người mới cả trong thơ lẫn trong văn xuôi. Những con người mới xuất hiện trong mọi lĩnh vực: nông nghiệp, công nghiệp, chiến đấu,... Họ là những người nông dân trong *Cái sân gạch* của Đào Vũ, anh chủ nhiệm trong bài thơ *Anh chủ nhiệm* (Hoàng Trung Thông); là những người công nhân trong *Mùa Lạc* của Nguyễn Khải, là chiến sĩ trên trận chiến chống Mỹ cứu nước như trong *Hòn Đất* (Anh Đức), *Rừng xà nu* (Nguyễn Trung Thành),...

Trong *Góc sân và khoảng trời* của Trần Đăng Khoa, con người mới rất đa dạng. Họ là chú bộ đội, chị dân quân, bác nông dân, các em thiếu nhi, ... Trong họ đều toát lên những phẩm chất của con người mới mà trong chế độ cũ không bao giờ có được. Trước hết, đó là tinh thần yêu quê hương đất nước. Cách mạng đã đem đến tự do, dân chủ cho mọi người nên mỗi người Việt Nam trong thời đại mới đều thể hiện tinh thần yêu quê hương đất nước vô bờ. Tình yêu đất nước như một nhà văn Nga đã viết: *trăm con suối đổ về sông, trăm con sông đổ vào đại trường giang Vonga, từ đại trường giang Vonga đổ ra biển cả, tình yêu nước bắt nguồn từ tình yêu nhà, yêu quê hương, yêu con người,...* Đúng vậy, nói tới yêu nước là nói tới thứ tình cảm thiêng liêng mà bình thường nó in sâu trong tâm hồn, tư tưởng, trong máu thịt của từng người,... còn khi nó cụ thể chính là tình cảm đối với quê hương, làng xóm, với đồng bào. Trong *Góc sân và khoảng trời*, Trần Đăng Khoa không xây dựng những hình mẫu con người mới với các phẩm chất đã nêu như trong các tác phẩm văn xuôi nhưng trong các bài thơ ta thấy những con người đủ các thành phần như trên đã nói. Đó là chú bộ đội, những con người *xuôi ngược tung hoành, bước dài như gió lay thành chuyển non,...* (Tố

Hữu) và trong thơ Trần Đăng Khoa họ cũng những hình ảnh đó qua chiến công của họ:

Cháu nghe chú đánh những đầu

Những tàu chiến cháy, những tàu bay rơi.

(Gửi theo chú bộ đội)

Nhưng cái quan trọng là những người anh hùng đó rất giản dị, rất hồn nhiên trong cuộc sống vì họ yêu cuộc sống, yêu Tổ quốc thân thương của họ. Trong cuộc sống thường nhật: *Các anh ở giữa đồng xanh/ Giơ tay ra đón, các anh cùng cười (Kẹo hồng kẹo xanh)*, hay: *Đến đây chỉ thấy chú cười/Chú đi gánh nước, chú ngồi đánh bi (Gửi theo chú bộ đội)*. Rồi: *Những năm bom Mỹ dội trên mái nhà/Những năm khẩu súng theo người đi xa,...* (*Hạt gạo làng ta*); rồi: *Trăng ơi từ đâu đến/ Hay từ đường hành quân/Trăng soi chú bộ đội (Trăng ơi từ đâu đến)*.

Và không chỉ hiền lành đáng yêu, những người lính khi chiến đấu thì quên mình hy sinh, dũng cảm hết mực, nhưng với nhân dân thì như cá với nước:

Đứa nào anh cũng xoa đầu

Đứa nào anh cũng bế lâu trong lòng.

Đây chính là hình ảnh những con người mới, những con người đã làm chủ cuộc đời, khác xa với cuộc sống dưới chế độ thực dân phong kiến xưa kia. Gần bó với nhân dân chỉ có người lính dưới chế độ mới, anh bộ đội Cụ Hồ, những người từ nhân dân mà ra, vì nhân dân mà chiến đấu. Chỉ có cuộc sống mới mới có những người lính tốt đẹp như vậy. Dưới con mắt của Trần Đăng Khoa, người lính cụ Hồ hiện lên rất đẹp, họ dũng cảm trong chiến đấu nhưng lại rất hiền lành, bình dị trong cuộc sống đời thường. Đó là những nét mới của người lính sống trong thời đại mới, thời đại Hồ Chí Minh.

Những con người mới trong *Góc sân và khoảng trời* của thơ Trần Đăng Khoa còn có những người nông dân mà cụ thể là bố, là mẹ, là bác hàng xóm, là chị dân quân,... họ cũng thể hiện những phẩm chất mới của con người ở thời đại mới. Họ yêu cuộc sống tập thể nên chủ động trong công việc. Ta thấy một bác chài lặng lẽ trên sông buông câu trên bóng chiều (*Bên sông Kinh Thầy*); một bác phu hồ kéo xe chở cát, chở vôi dù mồ hôi đầm đìa vẫn miệt mài hoàn thành công việc (*Lọc cà lọc cộc*); cuộc sống của *Bố em xách điếu đi cày/Mẹ em*

tát nước nắng đầy trong khâu (Buổi sáng nhà em). Đó là cuộc sống bận rộn nhưng tràn đầy khí thế. Ai cũng chăm chỉ, chịu khó, ai cũng hăng say hoàn thành công việc của mình. Dù công việc nặng nhọc, nguy hiểm nhưng không ai thấy sợ mà trái lại luôn hứng khởi với một tinh thần tự giác. Trong cuộc sống không phân biệt nam nữ, trẻ, già, chức vụ và nhân viên,... Tất cả đều hòa đồng nhiệt huyết với công việc, vui vẻ với cuộc sống. Khi đất nước có chiến tranh ai cũng cống hiến hết mình cho Tổ quốc: anh bộ đội trên mâm pháo canh giữ bầu trời, chị dân quân tay cày vai súng, các em đội mũ rom đi học, đi làm, tiếng máy bay, tiếng súng đạn, tiếng bom nổ, rồi người ở hậu phương, người ra tiền tuyến,... Người nông dân cũng yêu tha thiết cánh đồng vì ruộng đồng bây giờ là của mình. Họ hiểu làm ra hạt gạo, củ khoai phải một sương hai nắng, phải chống chọi với *Bão tháng bảy, mưa tháng ba*, phải chịu thương chịu khó khi *Giọt mồ hôi sa/Giữa trưa tháng sáu/Nước như ai nấu/Chết cả cá cò/Cua ngoi lên bờ/Mẹ em xuống cấy*. Nhưng niềm vui cũng từ trong cuộc sống lao động vất vả ấy vì họ hiểu lao động là vinh quang, lao động là cho mình, cho Tổ quốc:

Niềm vui gieo trồng

Thịt da ta cũng

Tỏa hơi ruộng đồng.

(Hương đồng)

Hay:

Anh chủ nhiệm rũ rom

Anh dân quân đập lúa.

(Thôn xóm vào mùa)

Con người mới không chỉ là những người lớn mà với cả em nhỏ. Trong công cuộc vừa xây dựng vừa chiến đấu, mọi người Việt Nam đều phải *Mỗi người làm việc bằng hai* thì các em cũng phải tham gia góp sức mình vào cuộc cách mạng chung của dân tộc như lời Bác dạy: *Tuổi nhỏ làm việc nhỏ/ Tùy theo sức của mình*. Trong *Góc sân và khoảng trời*, cuộc sống của tuổi nhỏ Việt Nam gắn liền với cuộc sống của cha anh trong những năm tháng:

Có vài bạn gái

Vừa đi học về

Đầu đội mũ rom

Tay cầm cái cuốc.

(Em kể chuyện này)

Như vậy, dù còn rất nhỏ, Trần Đăng Khoa đã đưa vào trong thơ của mình khá đầy đủ những con người Việt Nam trong thời đại mới với những phẩm chất mới. Đây chính là những thành công tạo ra sức hấp dẫn trong tập thơ *Góc sân và khoảng trời*, tập thơ hay của thơ ca thiếu nhi Việt Nam.

Thơ là tiếng nói của cảm xúc, của tâm hồn. Qua thơ chúng ta thấy được cảm xúc, tư tưởng của tác giả. Thơ Trần Đăng Khoa cũng vậy. Qua những vần thơ của ông, ta cũng thấy được những nhận thức, những cảm nhận, những manh nha tư tưởng của một nhà thơ trẻ tài năng. Hình ảnh con người mới trong thơ Trần Đăng Khoa không chỉ là những người mà hàng ngày ông tiếp xúc để đưa vào thơ thành những nhân vật trong bài thơ như phần trên đã nói mà con người mới chính là cậu bé Khoa đại diện cho lớp người mới được sinh ra và lớn lên trong thời đại mới. Những nhận thức, những cảm xúc,... của nhà thơ được cụ thể trong các bài thơ mà em sáng tác. Đó là nhận thức về cuộc sống tươi đẹp, là tình yêu đối với quê hương đất nước. Khoa đã yêu từ *Góc sân và khoảng trời*, yêu mảnh vườn nhỏ với đầy hoa trái tới dòng sông Kinh Thầy thơ mộng:

*Góc sân nho nhỏ mới xây
Chiều chiều em đứng nơi này em trông
Thấy trời xanh biếc mênh mông,
Cánh cò chóp trắng trên sông Kinh Thầy.*
(*Góc sân và khoảng trời*)

Ông yêu cỏ cây hoa lá của quê hương: *Hàng chuối lên xanh mướt/Phi lao reo trập trùng* (Bên sông Kinh Thầy); hay: *Con chim nó đỗ cành tre/Bay ra cành chè nó hót hay hay,...*; rồi trắng, cây tre, cây dừa, cây na, cây mít,... Với ông tất cả đều là bạn,... ông như cảm nhận được suy nghĩ của vạn vật, thấy vạn vật quanh mình cũng cùng chung sống, chung cống hiến cho cuộc sống mới dân chủ cộng hòa,... Chỉ có tình yêu tha thiết mới gần gũi thiên nhiên và cũng chỉ có cuộc sống tự do mới tạo nên một tâm hồn giàu tình yêu quê hương như vậy.

Trần Đăng Khoa yêu quê hương, đất nước. Từ góc sân khoảng trời tới ruộng đồng, nhà máy, con đường, dòng sông, cỏ cây hoa trái tới Thủ đô yêu dấu, tới mặt biển xa,... ông còn yêu con người trên mảnh đất mà mình yêu dấu. Khoa không chỉ yêu cha mẹ, những người sinh thành dưỡng dục mình,

ông yêu tất cả những người không chỉ một nắng hai sương làm ra hạt gạo củ khoai nuôi sống con người, mà còn phải làm việc bằng hai tay để một phần xây dựng hậu phương, một phần gửi cho tiền tuyến để đánh giặc ngoại xâm, giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước. Ông yêu các chú bộ đội, các chị dân quân, kính yêu Bác Hồ, vị lãnh tụ của toàn dân tộc: *Bác lo bao việc trên đời/Ngày ngày Bác vẫn mỉm cười với em (Ảnh Bác),...*

Yêu quê hương đất nước, yêu những con người không chỉ của quê hương đất nước mình mà ông còn yêu cả những người trên trái đất có chung tình yêu cuộc sống, tình yêu hòa bình, công bằng và lẽ phải như trong các bài: *Gửi bạn Chilê, Xem ảnh bạn thiếu nhi Mỹ đi biểu tình,...*

Yêu quê hương đất nước, yêu con người tha thiết nhưng Trần Đăng Khoa không yêu chung chung mà biết phân biệt phải trái. Ông căm thù giặc Mỹ, kẻ xâm lược, kẻ gây tội ác tày đình trên đất nước Việt Nam. Dưới mắt Khoa, giặc Mỹ là những tên đồ tể, những kẻ tàn bạo không có lương tâm. Trong bài *A! Em biết giặc Mỹ rồi*, Trần Đăng Khoa viết:

*Ô! Nó cũng giống người
Mà sao ở trên đời
Nó ác thế!*

Trong bài *Gửi bạn Chilê*, lời thơ mãnh liệt lên án tội ác của giặc Mỹ:

*Giặc Mỹ nó đến nước tôi
Búp bê nó giết, bao người nó tra
Nó bắn cả cù mù lò
Nó thiêu cả bé chưa và được com.*

Trong bài *Thư thơ*, còn chi tiết hơn những hành động dã man của giặc Mỹ: *Em biết lúc này giặc Mỹ đang đốt giết/Những bé thơ cùng với các đồ chơi/Những mái nhà cùng với tiếng chim vui/Những cánh đồng xanh cùng với vàng trắng bạc/Âm thanh xô đến bàn em học/Là tiếng bom B-52 thám sát Hải Phòng/Tiếng pháo nã vào làng xóm miền Trung/Tiếng tên lửa bắn xuống hồ Hoàn Kiếm,...*

Nói lên dũng khí của mình và những người Việt Nam yêu nước:

*Bạn ơi ai chẳng căm hờn...
Chúng tôi chẳng sợ Mỹ đâu*

Vẫn vui, vẫn hát những câu rộn ràng.

(Gửi bạn Chilê)

Và một tinh thần lạc quan được gửi vào một hình tượng thơ rất đẹp: *Ao trường vẫn nở hoa sen/ Bờ tre vẫn chú dế mèn vuốt râu* (*Gửi bạn Chilê*).

Biết yêu và biết ghét nên những em bé thiếu nhi Việt Nam cũng như những người lớn của đất nước kỳ diệu này luôn biết phải làm gì cho đất nước, quê hương. Khoa cũng như các bạn nhỏ tuổi luôn đồng hành cùng dân tộc trong cuộc sống của thời đại mới. Các em biết nghe lời Bác: *Tuổi nhỏ làm việc nhỏ* nên đã không chỉ dừng lại với cảm xúc yêu quê hương đất nước mà còn trực tiếp tham gia làm việc phù hợp với lứa tuổi của mình như đội mũ rơm đi học, trồng em, chăn trâu giúp bố mẹ và còn hơn thế. Trong bài *Từ anh đi chiến trường xa*, Khoa đã kể về những việc làm của người hậu phương mà cụ thể là của Khoa:

Nhớ anh hay hát, hay cười

Em bò cho cháu nó bò nhong nhong

Nhớ anh lái máy trên đồng

Cuộc vườn giúp chị, em trồng luống khoai

Nhớ anh vượt dốc băng dài

Em ghi giúp chị một vài ngày công

Nhớ anh đại thắng Bản Đông

Em cài ngực cháu bông hồng thơm tươi.

Từ tình cảm yêu quê hương đất nước tới những hành động góp công, góp sức vào cuộc sống xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, nhà thơ thiếu nhi đã thông qua những vần thơ giàu cảm xúc tạo nên sức lan tỏa to lớn. Đó là tiếng nói của lớp người mới trẻ tuổi khẳng định tiếng nói của mình với quê hương đất nước, góp phần khẳng định sức mạnh của những con người mới Việt Nam. Sức mạnh đó

là sự khẳng định chiến thắng tất yếu của dân tộc Việt Nam trong công cuộc xây dựng và đấu tranh thống nhất đất nước, là tiếng nói khẳng định thời đại mới, thời đại Hồ Chí Minh.

3. Kết luận

Hồn nhiên đón nhận cuộc sống mới và bằng cảm nhận của một thiếu nhi giữa thời đại mới, Trần Đăng Khoa đã tự nhiên đưa vào thơ mình những hình ảnh sinh động của cuộc sống mới và con người mới, những yếu tố tạo nên thời đại mới ở Việt Nam. Yếu tố tự nhiên trong thơ của ông đã tạo nên tiếng nói mạnh mẽ về việc khẳng định cuộc sống tươi đẹp của xã hội Việt Nam mới. Đó là cuộc sống dân chủ, bình quyền. Trong cuộc sống ấy, những người dân mới cách đó hơn mười năm còn là nô lệ, giờ đã là những người tự chủ nên họ tự tin, cống hiến hết mình cho đất nước, góp phần tích cực vào việc xây dựng xã hội mới và đấu tranh thống nhất nước nhà. Sự tự nhiên trong cách thể hiện cuộc sống mới, con người mới trong *Góc sân và khoảng trời* thực sự đã góp phần thuyết phục dư luận trong nước và quốc tế về một nước Việt Nam mới trẻ trung, tốt đẹp. Nói như nhà văn Pháp Madolen Ripho trong nhan đề bài báo viết về Trần Đăng Khoa: “Khoa - nhà thơ thiếu nhi, những tiếng hát mạnh hơn những quả bom” [3, tr.166]. Đây cũng có thể coi là những giá trị lớn của tập thơ *Góc sân và khoảng trời*, là sự cống hiến của Trần Đăng Khoa khi còn rất trẻ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Văn Long, *Văn học Việt Nam trong thời đại mới*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội, 2003.
- [2] Trần Đăng Khoa, *Góc sân và khoảng trời*, Nxb. Văn hóa Thông tin, Hà Nội, 2002.
- [3] Cao Đức Tiến (Chủ biên), Dương Thị Hương, *Văn học, Tài liệu đào tạo giáo viên*, Nxb. Giáo dục và Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội, 2007.